

KLAGANDE

IST Sverige AB, 556265-4755

Ombud: Advokat Peter Lennartz

MOTPART

Bodens kommun

Ombud: Jurist Ann-Sofie Hogrebe

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Luleås dom den 12 mars 2025 i mål nr 228-25,
se bilaga A

SAKEN

Offentlig upphandling

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

Kammarrättens interimistiska beslut den 24 mars 2025 upphör därmed att gälla.

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

Dok.Id 265048

Postadress
Box 714
851 21 Sundsvall

Besöksadress
Södra Tjörngatan 2

Telefon
060-18 66 00
E-post: kammarrattenisundsvall@dom.se
www.kammarrattenisundsvall.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

YRKANDEN M.M.

IST Sverige AB (IST) yrkar detsamma som i förvaltningsrätten.

Bodens kommun anser att överklagandet ska avslås.

Kammarrätten har den 15 augusti 2025 avslagit IST:s yrkande om editionsföreläggande.

VAD PARTERNA ANFÖR I KAMMARRÄTTEN

IST

Kommunen har inte visat att det vinnande anbudet uppfyller alla obligatoriska krav

Kraven avseende de offererade systemens funktioner utgör inte kvalificeringskrav utan obligatoriska krav på upphandlingsföremålet som prövas inom ramen för upphandlingens andra steg, dvs. prövning av anbud och utvärdering. Presentationerna av de offererade systemen utgör ett led i utvärderingen av anbudens kvalitet. Att icke visade delmoment ska leda till diskvalificering/förkastande påverkas inte av att kravet på att visa samtliga delmoment systematiskt sett ingår i utvärderingen av anbudens kvalitet. Förvaltningsrätten har blandat ihop kvalificeringskraven med de obligatoriska kraven på anbudet.

I upphandlingsprotokollet anges att båda anbudsgivarna, vid sina respektive demonstrationer, kan ha utelämnat vissa delmoment eller inte varit nog tydliga. Uppgifterna skapar betydande osäkerhet om hur utvärderingen gått till och leder till att kommunen hade behövt utreda om, och i så fall vad, som inte har visats. I annat fall är prövningen av anbudens förenlighet med obligatoriska krav inte fullständig och ger inte ett korrekt resultat. Hur

omfattande synpunkterna från utvärderingsgruppen är samt i vilka hänseenden den uppmärksammat brister vid presentationerna anges inte i protokollet. Kommunen redovisar inte hur betygen har satts när deltagare i utvärderingsgruppen inte har uppfattat att ett delmoment har visats eller att det varit otydligt. Kommunen kan inte förklara hur anbudsgivarna har behandlats likvärdigt.

I upphandlingsprotokollet anger kommunen att samtliga processer och funktioner ska demonstreras. I protokollet anges även att ”eftersom båda anbudsgivarna uppfyller upphandlande myndighets grundläggande skräv/minimumkrav har inte betyget 0 varit föremål i bedömningsformuläret, för att använda en mer harmoniserad modell”. Denna justering av kommunens förhållningssätt till de obligatoriska kraven har även lett till att det togs fram ett nytt bedömningsformulär där betyget 0 tagits bort. Detta tvingar deltagarna i utvärderingsgruppen att betygsätta även icke visade delmoment med andra betyg än 0. Att utvärderingsgruppen har betygsatt samtliga delmoment/listade processer och funktioner med andra betyg än 0 framgår av betygsättningsdokumenten. Kommunens påstående om att samtliga delmoment har visats kan ifrågasättas med hänsyn till det som anges i upphandlingsprotokollet. Det är därmed inte klarlagt om prövningen av anbudet har gått till på rätt sätt. IST har visat samtliga delmoment. Den omständigheten förstärker misstanken om att de påtalade bristerna hänförs till SchoolSoft AB:s anbud. IST har dock inte haft möjlighet att påvisa brister i något av anbudet eftersom bolaget inte har fått ta del av utvärderingsgruppens synpunkter. Kommunen har inte visat att det vinnande anbudet uppfyller alla obligatoriska krav i upphandlingen. Vad som framgår av upphandlingsprotokollet och kommunens tillämpning av upphandlingsdokumenten talar snarare för att det vinnande anbudet innehåller brister som kommunen har bortsett från vid utvärdering och tilldelning.

Kommunen har inte gjort en ny utvärdering

Den andra utvärderingen är ny på så vis att den har skett utifrån nya premisser genom att betyget 0 har tagits bort från betygsättningen, jämte obligatoriska krav på systempresentationerna och upphandlingsföremålet. Enligt upphandlingsprotokollet har det inte skett någon ny utvärdering utan den nya utvärderingen utgår i stället från, samt utgör en form av fördjupning av, den tidigare utvärdering som förvaltningsrätten underkänt genom domen den 10 december 2024 i mål nr 1676-24. IST utgår från att upphandlingsprotokollet överensstämmer med verkligheten. Det är en efterhandskonstruktion att kommunen skulle ha lämnat felaktiga uppgifter i protokollet och att det i själva verket har genomförts en ny utvärdering. Genom att basera den nya utvärderingen på den tidigare utvärderingen har kommunen agerat i strid med förvaltningsrättens tidigare dom. Kommunen har därmed även brutit mot de grundläggande principerna om transparens och likabehandling.

Kommunen

Genomförandet av utvärderingen i upphandlingen m.m.

IST och SchoolSoft AB har uppfyllt ställda kvalificeringskrav vid kvalificering av anbudsansökningar i fas 1 och samtliga ska-krav under steg 1 i fas 2. Den efterföljande utvärderingen avser att visa vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga.

Efter förvaltningsrättens tidigare dom har kommunen vidtagit rättelse i form av en ny utvärdering. Kommunen har på ett tydligt och transparent sätt beskrivit att bedömning av kvalitet bl.a. sker genom bedömning av det offererade systemets användarvänlighet uppdelat på olika delmoment utifrån betygen 1, 3 och 5. Anbudet från IST och SchoolSoft AB har utvärderats i enlighet därmed.

I syfte att vara transparent har det angetts i utvärderingsprotokollet att ”i utvärderingsprocessen har det noterats synpunkter om att båda anbudsgivarna, vid sina respektive demonstrationer, kan ha utelämnat vissa delmoment eller inte varit nog tydligt”. Kommunens bedömning är dock att anbudsgivarna har visat samtliga delmoment på ett tillräckligt sätt där poängsättning har kunnat ske. Det finns därför ingen skyldighet för kommunen att utreda om och i så fall vad som inte har visats. Eftersom de delmoment som har visats i mindre omfattning gäller båda anbudsgivarna har anbudsgivarna behandlats och bedömts likvärdigt och i enlighet med vad som föreskrivs i upphandlingsdokumentet.

Kommunen har gjort en ny utvärdering

Kommunen har hanterat de nya visningarna som helt nya sådana och en helt ny utvärdering har alltså genomförts.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om IST har visat att kommunen vid genomförandet av upphandlingen Skoladministrativ plattform, anbudsområde 1 Elevadministrativt system har brutit mot någon bestämmelse i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, LOU, eller någon unionsrättslig bestämmelse om upphandling och att detta har medfört att bolaget lidit eller kan komma att lida skada (20 kap. 6 § första stycket LOU).

Kammarrätten anser inte att det framkommit att det vinnande anbudet innehåller brister som kommunen har bortsett från vid utvärdering och tilldelning. Det saknas därmed skäl för ingripande enligt LOU i denna del.

Även med beaktande av vad IST har anfört finner kammarrätten inte skäl att göra någon annan bedömning än förvaltningsrätten när det gäller hur betygssättningen har gått till vid utvärderingen. Av upphandlingsdokumentet

avsnitt 6.3.2 framgår att betyget 0 inte ska användas vid bedömningen i utvärderingen som sker i steg 2 av fas 2 av upphandlingen. Det finns därmed inte skäl för ingripande enligt LOU i denna del heller.

Frågan är då om det finns skäl för ingripande enligt LOU med anledning av vad IST har anfört om att kommunen inte har genomfört en ny utvärdering av anbudet i enlighet med förvaltningsrättens tidigare dom där rätten beslutade att upphandlingen inte får avslutas förrän den har rättats på så sätt att utvärderingen för det aktuella anbudsområdet görs om. I upphandlingsprotokollet anges bl.a. att båda anbudsgivarna sedan tidigare har genomfört en tre timmar lång systemvisning, vilket gav en övergripande bild av deras respektive lösningar, att den nu aktuella visningen (om två timmar) därmed kan ses som en fördjupad genomgång av de viktigaste funktionerna och arbetsflödena snarare än en helt ny presentation av systemet i sin helhet och att majoriteten av deltagarna deltog på föregående visning. Ordalydelsen i protokollet talar tydligt för att kommunen har baserat den nya utvärderingen på den föregående utvärdering där kommunen, enligt förvaltningsrättens tidigare dom, agerat i strid med principerna om likabehandling och transparens. Kommunen har inte gett någon annan förklaring till formuleringen i upphandlingsprotokollet än att den är felaktig. Det har dock inte framkommit något som talar för att en redogörelse av så pass central betydelse för beskrivningen av genomförandet av den nya utvärderingen inte återger hur det faktiskt förhållit sig utan ska ha tillkommit av misstag och dessutom antecknats i upphandlingsprotokollet. Kammarrätten bedömer sammantaget att IST har visat att kommunens tidigare konstaterat felaktiga utvärdering har legat till grund för den nya utvärderingen, vilket får anses oförenligt med öppenhetsprincipen. Kammarrätten anser emellertid att IST inte har konkretiserat hur denna brist ens riskerat att medföra skada för bolaget (jfr rättsfallen HFD 2013 ref. 53 och HFD 2022 ref. 4 I och II). Oavsett huruvida kommunen har genomfört en ny utvärdering eller inte finns det därmed, utifrån vad IST har anfört, ändå inte skäl för ingripande mot upphandlingen enligt LOU. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (KR-09).

I avgörandet har kammarrättslagmannen Anders Odmark (ordförande), kammarrättsrådet Natalie Kramer och kammarrättsrådet Carl Johan Fahlander (referent) deltagit.

Föredragande har varit kammarrättsfiskalen Marcus Norlin.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LULEÅ**

DOM
2025-03-12
Meddelad i Luleå

Mål nr
228-25

SÖKANDE

IST Sverige AB, 556265-4755

Ombud: Advokaten Peter Lennartz

MOTPART

Bodens kommun

Ombud: Juristen Fanny Eriksson

SAKEN

Ansökan om överprövning enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling,
LOU

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår IST Sverige AB:s yrkande om edition och att rätten ska begära in handlingar inom ramen för sin utredningsskyldighet.

Förvaltningsrätten avslår IST Sverige AB:s ansökan om överprövning.

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

BAKGRUND

Bodens kommun har, genom förhandlat förfarande med föregående annonsering, genomfört en upphandling av Skoladministrativ plattform (AUN 2024-053.1). Upphandlingen är indelad i tre delområden av vilka aktuellt mål rör delområde 1 – Elevadministrativt system.

IST Sverige AB har tidigare ansökt om överprövning av aktuell upphandling och delområde, vilket ledde till att förvaltningsrätten, mål nr 1676-24, beslutade att upphandlingen inte får avslutas förrän den har rättats på så sätt att utvärderingen för aktuellt anbudsområde görs om. I den nya utvärderingen kvalificerade sig samma anbudsgivare till Fas 2, IST Sverige AB och SchoolSoft AB, som tidigare. Av tilldelningsbeslutet framgår att kommunen, också som tidigare, avser teckna avtal med SchoolSoft AB, var anbud erhållit det lägsta jämförelsepriset.

PARTERNAS INSTÄLLNING

IST Sverige AB

IST Sverige AB ansöker om överprövning och yrkar i första hand att upphandlingen ska rättas på så sätt att utvärderingen för Anbudsområde 1 görs om och att anbudet från SchoolSoft AB då inte beaktas. I andra hand yrkas att utvärderingen rättas så att den följer föreskrifterna och i tredje hand att upphandlingen görs om. Därutöver yrkar IST Sverige AB edition av kommunens korrespondens mellan olika namngivna personer och övriga personer, anställda hos kommunen eller externa konsulter, som deltagit i arbetet med den nya utvärderingen i upphandlingen samt alla eventuella noteringar, anteckningar och dagboksanteckningar som finns hos kommunen och som gäller påpekanden och brister i anbudsgivarnas demonstrationer av de offererade systemen.

IST Sverige AB framför i huvudsak följande. Kommunen har vid utvärderingen av de offererade systemens användbarhet inte tillämpat de föreskrifter för utvärderingen som föreskrivs i avsnitt 6.3.2 i upphandlingsdokumenten, Kommunen har frångått föreskriven betygsättning med betygen 0, 1, 3 och 5 och i stället tillämpat enbart betygen 1,3 och 5.

Av utvärderingen av användbarhet i de offererade systemen (en för IST Sverige AB och en för SchoolSoft AB) framgår att inget av anbuderna har erhållit betyget 0 (ej visat – diskvalificering) för något delmoment. Båda anbudsgivarna har erhållit minst betyget 1 avseende samtliga delmoment inom de 16 bedömningsområdena. Detta trots att utvärderingsgruppen enligt vad som framgår av upphandlingsprotokollet har påpekat att anbudsgivare under presentationerna av anbuderna har utelämnat/inte visat delmoment. Att utelämna/inte visa ett delmoment ska enligt upphandlingsdokumenten ge betyget 0 och medföra diskvalificering. Betyget 0 har dock alltså inte tillämpats.

Kommunen har inför den nya utvärderingen tagit fram ett särskilt bedömningsformulär. Bedömningsformuläret har som det får förstås använts av utvärderingsgruppens deltagare vid betygsättningen av de offererade systemens användbarhet. I bedömningsformuläret har betyget 0 helt tagits bort för samtliga bedömningsområden och delmoment. Betygsättaren kan endast välja betygen 1,3 eller 5 för respektive delmoment. Deltagarna i utvärderingsgruppen har således behövt välja endera av dessa tre betyg även då visning av visst delmoment har utelämnats.

Utvärderingsmodellen sammanblandar förvisso kvalificeringskrav och utvärderingskriterier då utvärderingen av anbuderna kan leda till diskvalificering/förkastande. Denna eventuella brist i upphandlingsdokumenten har dock inte påtalats under anbudstiden. Kommunen har inte heller före an-

budstidens utgång gjort några ändringar i föreskrifterna för utvärderingsmodellen i upphandlingsdokumenten. Kommunen har således inte tagit bort betyget 0 från utvärderingsmodellen eller justerat föreskriften som stadgar att betyget 0 ska leda till diskvalificering. Anbudsgivarna har således haft rätt att utgå från att upphandlingsdokumenten tillämpas i enlighet med vad som föreskrivs däri. Kommunen å sin sida har varit skyldigt att inte avvika från föreskriven utvärderingsmodell.

På grund av ändringen av betygsättningen av anbuderna går det utifrån tilldelningsbeslutet och utvärderingshandlingarna inte att utläsa det verkliga utfallet av upphandlingen. Det kan exempelvis inte uteslutas att någon av anbudsgivarna, eller båda, rätteligen skulle ha erhållit betyget 0 för ett eller flera delmoment och följaktligen diskvalificerats.

Även om det skulle anses tillåtet för kommunen att inte diskvalificera anbudsgivare som erhåller betyget 0 blir utfallet av utvärderingen felaktigt. Vid frånvaro av betyget 0 har, som det får förstås, anbudsgivare som utelämnat ett visst delmoment ändå erhållit minst betyget 1. En anbudsgivare kan alltså ha erhållit samma betyg för ett delmoment som den utelämnat som den andra anbudsgivaren har fått för ett delområde som den anbudsgivaren har visat. Om den första anbudsgivaren i detta exempel har utelämnat ett större antal delmoment än den andra anbudsgivaren kan utjämnningen av betygen omedelbart påverka utfallet av utvärderingen.

Risken för att ändringen av utvärderingsmodellen har påverkat utfallet av utvärderingen är särskilt stor i upphandlingen. Som framgår av upphandlingsprotokollet var IST Sverige AB:s jämförelsesumma endast ca 380 000 kr högre än SchoolSoft AB:s jämförelsesumma. Av sammanställningarna framgår att skillnaden mellan påslag för betyget 1 och ett hypotetiskt påslag (eftersom betyget saknar påslag) för betyget 0 (som ska ges när delmoment överhuvudtaget inte visats) bör rimligen vara minst lika stort. Detta betyder att om

SchoolSoft AB har utelämnat/inte visat två eller fler delmoment mer än vad IST Sverige AB har gjort, skulle IST Sverige AB:s jämförelsesumma rätteligen varit lägre än SchoolSoft AB:s jämförelsesumma.

Kommunen har genom att ändra utvärderingsmodellen alltså skapat en situation där anbudsgivare kan få samma betyg för visst delmoment trots att den ena anbudsgivaren inte har visat delmomentet. En sådan ordning kan inte anses förenlig med likabehandlingsprincipen. Ändringen av utvärderingsmodellen har även medfört att det inte går att fastställa vilket av anbudet som rätteligen är det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet utifrån i upphandlingen föreskriven utvärderingsmodell och på grund för tilldelning. En sådan ordning kan inte anses transparent och står i strid med den grundläggande principen om öppenhet i offentliga upphandlingar.

Vidare i upphandlingsprotokollet beskriver kommunen, med hänvisning till den förra utvärderingen, visningen av systemen som en fördjupad genomgång och inte som en ny visning/utvärdering av systemen.

Kommunen har sammantaget agerat i strid med flera av de grundläggande principer som kommer till uttryck i 4 kap. 1 § LOU.

IST Sverige AB har fått indikationer på att det är endast SchoolSoft AB som har missat att visa delmoment i sin visning. IST Sverige AB har även fått indikationer på att det rör sig om ett flertal delmoment. Utifrån dessa indikationer har utvärderingen lett till ett felaktigt resultat eftersom IST Sverige AB rätteligen skulle ha vunnit tilldelningen i upphandlingen. Om SchoolSoft AB rätteligen skulle ha diskvalificerats och IST Sverige AB tilldelats avtal innebär detta att kommunens överträdelse medför att IST Sverige AB lider skada i den mening som avses i 20 kap. 6 § LOU. Det föreligger i så fall skäl för rättelse av upphandlingen på så sätt att SchoolSoft AB:s anbud inte beaktas.

För det fall IST Sverige AB inte skulle lyckas visa att SchoolSoft AB:s anbud skulle ha förkastats kan det ändå inte uteslutas att IST Sverige AB utifrån en korrekt utvärdering hade vunnit tilldelning i upphandlingen. Kommunens överträdelse medför således under alla omständigheter att IST Sverige AB riskerar att lida skada i den mening som avses i 20 kap. 6 § LOU. Under sådana förhållanden föreligger skäl för förvaltningsrätten att förordna att utvärderingen ska göras om på ett korrekt sätt enligt upphandlingsdokumenten.

I ljuset av att kommunen vid två tillfällen har misslyckats att tillämpa utvärderingsmodellen på ett korrekt sätt bör förvaltningsrätten i sista hand överväga att förordna att upphandlingen ska göras om. Ett sådant förordnande bör aktualiseras även för det fallet att det i målet bekräftas att både IST Sverige AB och Schoolsoft har utelämnat ett eller flera delmoment i sina visningar. I en sådan situation skulle båda anbudsgivarna rätteligen ha diskvalificerats. Båda dessa situationer hade därför medfört att upphandlingen behöver göras om. Om upphandlingen görs om får IST Sverige AB en ny chans att konkurrera om det avtal som upphandlas i upphandlingen. Genom att gå miste om den chansen riskerar IST Sverige AB att lida skada i den mening som avses i 20 kap. 6 § LOU.

Bodens kommun

Bodens kommun anser att ansökan ska avslås och framför i huvudsak följande. Efter att det första tilldelningsbeslutet överprövats har kommunen vidtagit rättelse och med största noggrannhet iakttagit vad som är föreskrivet gällande utvärderingen.

IST Sverige AB invänder mot kommunens utvärdering enligt 6.3.2 Användbarhet. I avsnittet framgår följande vad gäller poängsättning.

Bedömning sker utifrån betygen 1, 3, 5 där betygen innebär;

0= Ej visat – diskvalificering

1= Godtagbar användbarhet – inget mervärde

3= Bra användbarhet – visst mervärde

5= Mycket bra användbarhet- stort mervärde

Av ordalydelsen i upphandlingsdokumentet följer att bedömningen ska ske utifrån betygen 1,3 och 5. Poängen 0 finns således inte med i betygsskalan för själva bedömningen. Poäng 0 finns visserligen med i den efterföljande förklaringen av vad poängen innebär, men det framgår alltså tydligt i meningen ovanför att 0 poäng inte är ett poäng som ska användas i den bedömning som utvärderingsgruppen gör.

Kommunen håller med om att skrivningen i sig inte är optimalt utformad och kan tolkas som att betyget 0 kan användas vid bedömning. Det är av den anledningen kommunen, för att vara transparent, har tagit upp tillämpningen i upphandlingsprotokollet och förklarat den tillämpning kommunen valt. Utifrån ordalydelsen i upphandlingsdokumentet skulle det dock stå i direkt strid mot upphandlingsdokumenten och därmed principen om transparens att tillämpa betyget 0 vid bedömningen, och en sådan tillämpning skulle även vara mer ingripande gentemot anbudsgivarna.

IST Sverige AB lyfter dessutom själva att en utvärderingsmodell där poängen 0 skulle innebära diskvalificering vore en otillåten sammanblandning mellan kvalificeringskrav och kvalitetskriterier. Kommunen har inte haft för avsikt att skapa en sådan modell, och har inte heller någonstans skrivit att poängen 0 ska tillämpas vid bedömningen. Mot bakgrund av detta hade det varit än mer oansvarigt och felaktigt av kommunen att använda 0 vid utvärderingsgruppens bedömningar, särskilt med anledning av den faktiska ordalydelsen som redovisats ovan.

Sammanfattningsvis har kommunen alltså inte frångått utvärderingsmodellen i upphandlingsdokumentet, utan i motsats till detta vidtagit rättelse och tillämpat utvärderingsmodellen enligt den faktiska ordalydelsen i upphandlingsdokumentet, vilket också är det minst ingripande.

Samtliga anbudsgivare, IST Sverige AB och SchoolSoft AB, har bedömts uppfylla de obligatoriska kraven. Samtliga anbudsgivare har också bedömts visat samtliga moment i tillräcklig utsträckning under de visningar som hållits i utvärderingen.

IST Sverige AB beskriver i sin ansökan om överprövning att de har fått ”indikationer” om att SchoolSoft AB skulle missat att visa vissa delmoment vid visningen av systemet. Kommunen ställer sig mycket frågande till var dessa ”indikationer” kommer ifrån och vad de innehåller, då det inte är något kommunen kommunicerat och ger en felaktig bild. Det finns naturligtvis delmoment vad gäller båda anbudsgivarnas visningar som visats i mindre skala sett till andra delmoment, men kommunens bedömning är alltså att båda anbudsgivarna visat samtliga delmoment på ett tillräckligt sätt. Hade kommunen gjort en annan bedömning, att SchoolSoft AB inte visat vissa delmoment i tillräcklig utsträckning, hade detsamma också gällt för IST Sverige AB då båda anbudsgivarna har behandlats och bedömts likvärdigt och i enlighet med vad som står föreskrivet i upphandlingsdokumentet.

Kommunen har i upphandlingsprotokollet uttryckt att den nya visningen av systemen skulle varit som en fördjupad genomgång snarare än en ny visning. Detta är felaktigt återgivet av kommunen och stämmer inte. Kommunen har hanterat de nya visningarna som helt nya visningar och en helt ny utvärdering har utförts.

Kommunikationen till de personer som utgjort utvärderingsgruppen och därmed bedömt visningarna har varit att utvärderingen ska göras om som helhet och att tidigare visningar inte ska beaktas. Även den information som givits till anbudsgivarna inför visningarna har varit utformad utifrån att respektive visning avser en helt ny visning och att nya bedömningar ska göras.

Kommunen rättar således det som står i upphandlingsprotokollet i denna del, då det blivit felaktigt återgivet.

I den ifrågavarande upphandlingen har anbudsgivarna haft möjlighet att ställa frågor under anbudstiden, och under denna tidsperiod har ingen fråga inkommit som avsett poängsättningen. I och med att varken IST Sverige AB eller någon annan anbudsgivare har ställt någon fråga eller på annat sätt uppmanat kommunen att förtydliga poängsättningen har inte IST Sverige AB själv gjort vad de kunnat för att begränsa eventuell skada, och kravet i 20 kap. 6 § LOU på att bristen ska ha medfört att leverantören har lidit eller riskerar lida skada kan därmed inte anses vara uppfyllt.

Kommunen har antagit det anbud som uppfyller de krav som ställs i upphandlingen och är det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet enligt tilldelningsgrunden bästa förhållandet mellan pris och kvalitet. Kommunen har inte, vare sig genom upphandlingsdokumenten, prövningen av anbud eller i utvärderingen, agerat i strid med de grundläggande principerna eller någon annan bestämmelse i LOU varigenom IST Sverige AB lidit eller kan komma att lida skada. SchoolSoft AB har därför på ett korrekt sätt tilldelats avtal.

IST Sverige AB

IST Sverige AB framför härefter i yttrande i huvudsak följande. I avsnitt 6.3.2 anges att bedömningen av systemens användbarhet sker utifrån betygen 1,3 och 5. I föreskriften anges även att endast visade områden och delmoment ger ett betyg. Varje betyg representerar ett mervärde med tillhörande påslag i SEK.

Det är således korrekt att det är endast betygen 1,3 och 5 som ingår i betygsskalan som används för att bedöma systemens användbarhet.

Av 6.3.2 följer motsatsvis att icke visade område/delmoment inte ska ges betyget 1,3 eller 5. Detta är logiskt eftersom ett icke visat område/delmoment inte kan bedömas i fråga om användbarhet. Eftersom det är obligatoriskt att visa samtliga områden och delmoment ska icke visade områden och delmoment ges betyget 0 och leda till diskvalificering/förkastande av anbudet.

Kommunen påstår att angivelsen i upphandlingsdokumentet av 0 är en felskrivning. Enligt vad som anförts är det inte meningen att betyget 0 ska användas vid bedömningen av demonstrationerna av systemen. Kommunens påståenden utgör en efterhandskonstruktion och bestrids. Någon uppgift om att angivelsen i upphandlingsdokumentet av betyget 0 skulle vara felaktigt, eller att betyget 0 inte ska tillämpas, framgår överhuvudtaget inte av tilldelningshandlingarna i den första tilldelningen (som tidigare överprövats). Betyget 0 finns med i det gamla bedömningsformuläret som användes inom ramen för den första utvärderingen i upphandlingen. Det förefaller osannolikt att kommunen av misstag skulle skriva in betyget 0 i flera upphandlingsdokument. Det faktum att betyget 0 anges i flera upphandlingsdokument talar tydligt för att betyget 0 gäller samt ska tillämpas.

Kommunen tog i den nya utvärderingen fram bedömningsformuläret. Bedömningsformuläret innehåller till skillnad från det gamla bedömningsformuläret inte betyget 0. Det betyder att kommunens påstående kring betyget 0 och dess roll i upphandlingen är en nyhet i den nya utvärderingen. Kommunen har alltså ändrat utvärderingsmodellen mellan de båda utvärderingarna. I upphandlingsprotokollet anges dock, i motsats till vad som påstås av kommunen, att betyget 0 finns kvar i upphandlingen. I upphandlingsprotokollet anges således att

betyget 0 inte *"formellt tagits bort ur regelverket"*. Kommunen bekräftar i upphandlingsprotokollet även att betyget 0 alltså gäller. I upphandlingsprotokollet anges således att *"om ett ska-krav inte varit uppfyllt alls hade det hant-rats som ett kravbrott och lett till förkastande"*.

Det är sammantaget högst oklart vad kommunen menar ska gälla i stället för det som anges i upphandlingsdokumentet.

Det framgår inte av upphandlingsprotokollet vilka områden/delmoment som inte har visats av anbudsgivarna. Det framgår inte heller hur många områden/delmoment som inte har visats av respektive anbudsgivare samt vilket betyg (1,3 eller 5) som de aktuella områdena/delmoment har erhållit. Vad som uttryckligen framgår av upphandlingsprotokollet är dock att anbudsgivare inte har visat samtliga delmoment. Trots detta har samtliga delmoment alltså betygssatts med betyget 1,3 eller 5. Att betygsätta icke visade områden/delmoment står i uttrycklig strid med upphandlingsdokumentet.

Kommunen påstår att det som anges i upphandlingsprotokollet om att den nya utvärderingen bygger på den första utvärderingen är felaktigt. Kommunen "rättar" felaktigheten genom sitt yttrande. Detta är också en efterhandskonstruktion. Det förefaller orimligt att kommunen skulle ange att den nya utvärderingen bygger på den första utvärderingen om så inte vore fallet. Det är lika orimligt som att kommunen felaktigt skulle ha angett betyget 0 i flera olika upphandlingsdokument om det i själva verket inte ska gälla eller tillämpas i upphandlingen. Att kommunen nu ger uttryck för att det faktiskt gjorts en helt ny utvärdering är endast ett försök att rädda den nya utvärderingen. Kommunens påstående måste således lämnas utan avseende. Kommunen har alltså inte gjort någon ny utvärdering utan byggt den andra utvärderingen på den tidigare utvärderingen. Detta trots att utvärderingen enligt den tidigare domen skulle göras om. Detta visar precis som den förändrade betygssättningen tydligt att utvärderingen inte har genomförts i enlighet med grundläggande principer.

Som framgår av ansökan föreligger risk för skada alldeles oaktat huruvida det är enbart SchoolSoft AB, eller, som anges i upphandlingsprotokollet, båda anbudsgivarna som inte har visat samtliga delmoment inom ramen för systemdemonstrationerna. IST Sverige AB riskerar att gå miste om antingen avtalet, eller en ny chans att konkurrera om upphandlingsföremålet i upphandlingen. I båda fallen föreligger skada i den mening som avses i 20 kap. 6 § LOU.

IST Sverige AB har aldrig påstått att det föreligger brister i upphandlingsdokumenten. Det är kommunen som har angett betyget 0 i upphandlingsdokumentet. Kommunen har därefter i upphandlingsprotokollet bekräftat att betyget 0 gäller och ska tillämpas i upphandlingen. IST Sverige AB har under anbudstiden inte haft skäl att fråga kommunen om den avser att tillämpa de föreskrifter som anges i upphandlingsdokumentet. IST Sverige AB har således haft rätt att förutsätta att endast visade delmoment betygssätts med 1,3 eller 5 samt att icke visade delmoment ges betyget 0 och leder till diskvalificering/förkastande. Kommunen har efter anbudstiden, inom ramen för utvärderingsprocessen, frångått dessa föreskrifter. IST Sverige AB har därmed inte åsidosatt någon skyldighet att begränsa sin skada.

IST Sverige AB har fört fram all den bevisning som IST Sverige AB rimligen kan för att visa på brister i upphandlingen. Huruvida det som anges i upphandlingsprotokollet är korrekt eller inte går inte fullt ut att verifiera utan att domstolen tar del av korrespondensen och anteckningarna. IST Sverige AB förutsätter att det i korrespondens och/eller i anteckningarna återfinns meddelanden och noteringar som redogör för de brister som uppmärksamrats i samband med demonstrationerna av systemen. Det måste vara så eftersom det noteras i upphandlingsprotokollet att det har framförts synpunkter om att anbudsgivare inte visat samtliga områden/delmoment. Synpunkterna kan ha framförts i form av meddelanden och email, men det kan också ha skett

muntligen och sedan antecknats som anteckningar eller noteringar. Det vore givetvis orimligt om kommunen inte på något vis har dokumenterat utvärderingen och de bedömningar och synpunkter som utvärderingen har resulterat i.

IST Sverige AB uppfattar mot denna bakgrund att det utifrån IST Sverige AB:s rätt till effektiva rättsmedel på upphandlingsrättens område samt förvaltningsrättens utredningsskyldighet, föreligger tungt vägande skäl för domstolen att begära in och granska korrespondensen och anteckningarna. Om domstolen dock skulle finna att det som IST Sverige AB anfört i övrigt i målet är tillräckligt för att förordna om ingripande i upphandlingen är edition givetvis obehövlig. Detta gäller med undantag för det fallet att korrespondensen och/eller anteckningarna skulle visa att endast SchoolSoft AB har misslyckats med att utföra en fullständig systemdemonstration. I ett sådant fall skulle endast IST Sverige AB anses kvalificerat i upphandlingen.

RÄTTSLIG REGLERING M.M.

Upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Upphandlingar ska vidare genomföras i enlighet med principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet (4 kap. 1 § LOU).

Om den upphandlande myndigheten brutit mot någon av de grundläggande principerna i 4 kap. 1 § LOU eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta medfört att leverantören har lidit skada eller kan komma att lida skada, rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts (20 kap. 6 § LOU).

En överprövning tar inte sikte på upphandlingens materiella resultat utan endast på om den upphandlande myndigheten förfarit formellt korrekt och

iakttagit de upphandlingsprinciper och förfaranderegler som anges i LOU (HFD 2013 ref. 5).

Ett upphandlingsdokument ska vara så klart och tydligt utformat att en leverantör på grundval av detta kan avgöra vad den upphandlande myndigheten tillmäter betydelse vid upphandlingen och en utvärderingsmodell ska vara så utformad att den är ägnad att leda till ett rättvist resultat, dvs. det anbud som är ekonomiskt mest fördelaktigt antas. Detta följer också av gemenskapsrättens krav på likabehandling, förutsebarhet och transparens. De skiftande förhållanden som förekommer i det ekonomiska livet gör att även upphandlingsdokument och utvärderingsmodeller som inte är optimalt utformade får godtas under förutsättning att de principer som bär upp LOU och gemenskapsrätten inte träds för när (RÅ 2002 ref. 50).

Högsta förvaltningsdomstolen har uttalat att om part utan framgång hos den upphandlande myndigheten begärt att få ta del av uppgifter som parten önskar åberopa till stöd för sin talan ankommer det på domstolen att pröva om uppgifterna krävs för att domstolen ska kunna utsätta förfarandet för en effektiv granskning. Om så befinns vara fallet, måste domstolen anses vara skyldig att inom ramen för sitt utredningsansvar fordra in uppgifterna från den upphandlande myndigheten (HFD 2015 ref. 55).

Av 38 kap. 2 och 4 §§ rättegångsbalken (jfr 20 § FPL) följer bl.a. att rätten, med vissa undantag, kan förelägga någon som innehar skriftlig handling, som kan antas ha betydelse som bevis, att förete handlingen.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Fel vid utvärderingen?

IST Sverige AB har gjort gällande att kommunen förfarit felaktigt genom att inte tillämpa betyget 0 vid utvärderingen av anbudsgivarnas systemvisningar, samt att kommunen inte har genomfört en ny utvärdering av anbuden i enlighet med vad som beslutats i förvaltningsrättens dom den 10 december 2024 i mål nr 1676-24.

Som förvaltningsrätten uppfattat det utgör de funktioner som ska visas i utvärderingsfasen kvalificeringskrav. Såväl IST Sverige AB som SchoolSoft AB:s anbud har ansetts uppfylla dessa krav i steg 1 och kvalificerat sig för steg 2, dvs. utvärderingen.

Av upphandlingsdokumentet Skoladministrativ plattform – Elevadministrativt system, avsnitt 6.3.2 Utvärdering Användbarhet, framgår följande.

Betygssättning/bedömning

En utvärderingsgrupp bestående av olika kompetenser (såsom t ex skolledning, administratörer, pedagoger, systemförvaltare) kommer att delta och bedöma i hur stor utsträckning det offererade systemet och dess funktioner stödjer och uppfyller verksamhetens behov utifrån givna kriterier.

Bedömningsområdena baseras på ställda krav i kravspecifikationen, bilaga X Kravspecifikation Elevadministrativt system. Varje visat område och delmoment ger ett betyg utifrån hur deltagarna uppfattar systemets användbarhet i de olika genomförda och visade momenten. Varje betyg representerar ett påslag i SEK angivet vid varje område.

Bedömning sker individuellt per deltagare i utvärderingsgruppen. Därefter tas en genomsnittlig poäng fram. Denna poäng resulterar sedan i ett eventuellt påslag per kriterium som adderas till totala anbudspriset - jämförelsetalet.

Bedömning sker utifrån betygen 1, 3, 5 där betygen innebär;

0= Ej visat - diskvalificering

1= Godtagbar användbarhet - inget mervärde

3= Bra användbarhet - visst mervärde

5= Mycket bra användbarhet- stort mervärde

Förvaltningsrätten kan utifrån det ovan angivna konstatera att det tydligt framgår att bedömningen ska ske utifrån betygen 1, 3 och 5, vilket kommunen också följt vid utvärderingen. Att kommunen inte har använt betyget 0 för att diskvalificera anbud i utvärderingsfasen kan den knappast klandras för då en

sådan sammanblandning mellan kvalificeringskrav och utvärderingskriterier står i strid med LOU. En sådan diskvalificering skulle möjligen i sådana fall ha skett i kvalificeringsfasen, vilket sökanden inte har gjort gällande.

Även om förvaltningsrätten delar kommunens uppfattning att upphandlingsdokumentet i denna del sannerligen inte är optimalt utformat anser domstolen att det med tillräcklig tydlighet framgår att det inte varit aktuellt att använda betyget 0 vid utvärderingen. IST Sverige AB kan därmed inte anses ha visat att kommunen förfarit felaktigt vid utvärderingen av bolagens anbud på grund av att den inte tillämpat, det mot LOU stridiga, betyget 0.

Vad gäller invändningen att betyg kan ha satts såväl för funktioner som inte visats som för sådana som har visats konstaterar domstolen att det inte anges i utvärderingsprotokollet att vissa moment inte visats, utan att vissa delmoment *kan* ha utelämnats eller inte varit nog tydliga. I denna del anser domstolen att det saknas anledning att ifrågasätta kommunens uppgift om att bägge anbudsgivare har bedömts ha visat samtliga moment i tillräcklig utsträckning.

IST Sverige AB har slutligen framfört att det kan ifrågasättas om kommunen har genomfört en ny utvärdering mot bakgrund av vad som anges i upphandlingsprotokollet beträffande att den nu aktuella visningen kan ses som en fördjupad genomgång av de viktigaste funktionerna och arbetsflödena, snarare än en helt ny presentation av systemen i sin helhet. Kommunen har bemött detta med att det är felaktigt återgivet i upphandlingsprotokollet och att kommunikationen till de personer som utgjort utvärderingsgruppen och därmed bedömt visningarna har varit att utvärderingen ska göras om som helhet och att tidigare visningar inte ska beaktas. Vidare har kommunen uppgett att den information som givits till anbudsgivarna inför visningarna har varit utformad utifrån att respektive visning avser en helt ny visning och att nya bedömningar ska göras.

IST Sverige AB har genomfört presentationen och bör således ha en egen uppfattning om endast de viktigast funktionerna gått igenom. Något sådant har inte framkommit. Domstolen finner mot denna bakgrund, och med hänsyn till beskrivningen av utvärderingen i protokollet i övrigt, ingen anledning att ifrågasätta kommunens uppgift om att en ny utvärdering genomförts även om det får anses som en olycklig formulering i upphandlingsprotokollet.

Sammanfattningsvis finner förvaltningsrätten att IST Sverige AB, genom det som bolaget anfört till stöd för sin ansökan, inte har gjort sannolikt att Bodens kommun brutit mot någon bestämmelse i LOU eller de EU-rättsliga principerna. Eftersom det därmed saknas skäl för ingripande enligt 20 kap. 6 § LOU ska ansökan avslås.

Edition

Utifrån utgången i målet, vad parterna har fört fram och det underlag som finns tillgängligt i målet anser förvaltningsrätten att det inte har kommit fram att fler handlingar behöver begäras in för att förfarandet ska kunna utsättas för en effektiv granskning. Yrkandet om detta ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (FR-05).

Eva Beselin
rådman

Emil Bexelius har föredragit målet.

Hur man överklagar

FR-05

Den som inte är nöjd med förvaltningsrättens beslut kan överklaga. Här framgår hur det går till.

Närmare regler finns i den lag som gäller för målet, se rutan längst ner på nästa sida för hänvisningar.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som ni fick del av beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För myndigheten räknas tiden alltid från den dag domstolen meddelade beslutet.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om ni exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Tänk på detta i mål om överprövning av upphandling

I vissa fall kan myndigheten ingå avtal efter 10 dagar från det att domstolen avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut, och i vissa fall får myndigheten ingå avtal omedelbart. Efter att avtal har slutits får kammarrätten inte överpröva upphandlingen. Detta gäller alltså även om tiden för överklagande fortfarande gäller.

Gör så här

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför ni tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring ni vill ha och varför ni tycker att kammarrätten ska ta upp ert överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis ni vill hänvisa till. Förklara vad ni vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå er: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om ni har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten – adressen finns i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har ni tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om ni *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt ni vill föra fram.

Vill ni veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om ni har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

För fullständig information, se:

- lag (2016:1145) om offentlig upphandling, 20 kap.
- lag (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, 20 kap.
- lag (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet, 16 kap.
- lag (2016:1147) om upphandling av koncessioner, 16 kap.
- lag (2016:1145) om offentlig upphandling, 20 kap.
- lag (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorn, 20 kap.

Hur man överklagar

KR-09

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga det till Högsta förvaltningsdomstolen. Överklagandet ska skickas till kammarrätten. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet.

I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För en part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från den dag domstolen meddelade beslutet.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen senast den dag tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen är en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Tänk på detta i mål om överprövning av upphandling

I vissa fall kan myndigheten ingå avtal efter 10 dagar från det att domstolen avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut, och i vissa fall får myndigheten ingå avtal omedelbart. Efter att avtal har slutits får Högsta förvaltningsdomstolen inte överpröva upphandlingen. Detta gäller alltså även om tiden för överklagande fortfarande gäller.

Närmare regler finns i den lag som gäller för målet, se rutan längst ner på nästa sida för hänvisningar.

Prövningstillstånd i Högsta förvaltningsdomstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta förvaltningsdomstolen ska pröva ett överklagande. Högsta förvaltningsdomstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas, eller
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller kammarrättens beslut. Det är därför viktigt att du i överklagandet tar med allt som du vill föra fram.

Så här gör du

1. Skriv kammarrättens namn, målnummer och beslutsdatum.
2. Förklara vilken ändring du vill ha och varför du tycker att beslutet ska ändras.
3. Förklara varför du anser att Högsta förvaltningsdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd ovan).
4. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Bifoga de skriftliga bevis du hänvisar till om de inte redan finns i målet.
5. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer. Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om hur domstolen kan nå dig: e-postadresser, postadresser,

och telefonnummer. Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.

6. Skicka eller lämna in överklagandet till kammarrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Kammarrätten kontrollerar att överklagandet har kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet, och då står kammarrättens beslut fast.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar kammarrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta förvaltningsdomstolen.

Har du tidigare fått handlingar med förenklad delgivning kan även Högsta förvaltningsdomstolen skicka handlingar på detta sätt.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med kammarrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

För fullständig information, se:

- lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, 20 kap.
- lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, 20 kap.
- lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet, 16 kap.
- lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner, 16 kap.